

DE TROPISCHE NATUUR

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCH-INDISCHE NATUURHISTORISCHE VEREENIGING

Onder redactie van M. A. Lief tinck, met medewerking van Dr C. G. G. J. van Steenis voor het botanisch gedeelte. Alle stukken het tijdschrift betreffende te richten tot M. A. Lief tinck, Zoölogisch Museum, Buitenzorg.

Hoofdbestuur der Vereeniging: Dr D. F. van Slooten, Voorzitter (Herbarium te Buitenzorg), Dr J. H. Coert, Onder-voorzitter (H.B.S.-straat 17, Soerabaja), Mej. C. J. van Schoonneveldt, Secretaresse-Penningmeesteres (van Heutszboulevard 12, Batavia - C.), M. A. Lief tinck, Secretaris-redacteur van het tijdschrift.

Abonnementsprijs voor niet-leden der Ned.-Indische Natuurhistorische Vereeniging f 7.—

NIEUWE RAFFLESIA VINDPLAATSEN IN BENKOELLEN

Behalve in de gereserveerde terreinen van Benkoelen, komt *Rafflesia* daar buiten waarschijnlijk op talrijke plaatsen voor. Ik leid dit o.a. af uit het feit, dat hier in de onmiddellijke omgeving van Lebong Tandai, het bekende goud- en zilver-mijnbouwbedrijf der Mij. Simau, waar al ruim 30 jaren met ca 50 Europeanen en 2000 Javanen en Benkoelezen gewerkt wordt, *Rafflesia* veel voorkomt ¹⁾ (fig. 1). Toen ik in 1931 hier kwam, wist alleen één mijnningenieur, Dr STAHL, mij te vertellen, dat hij de reuzenbloem op een uur loopens van Lebong Tandai gezien had. Deze vindplaats bleek de Gloembok-valleite zijn, waar zich het elektrische krachtstation bevindt. Daar vonden we op 3 plaatsen, ca 1 km uit elkaar gelegen, *Rafflesia*-knoppen, alsmede oude verrotte bloemen. Later vond ik in deze streek nog meer vindplaatsen, meestal in oplopend terrein

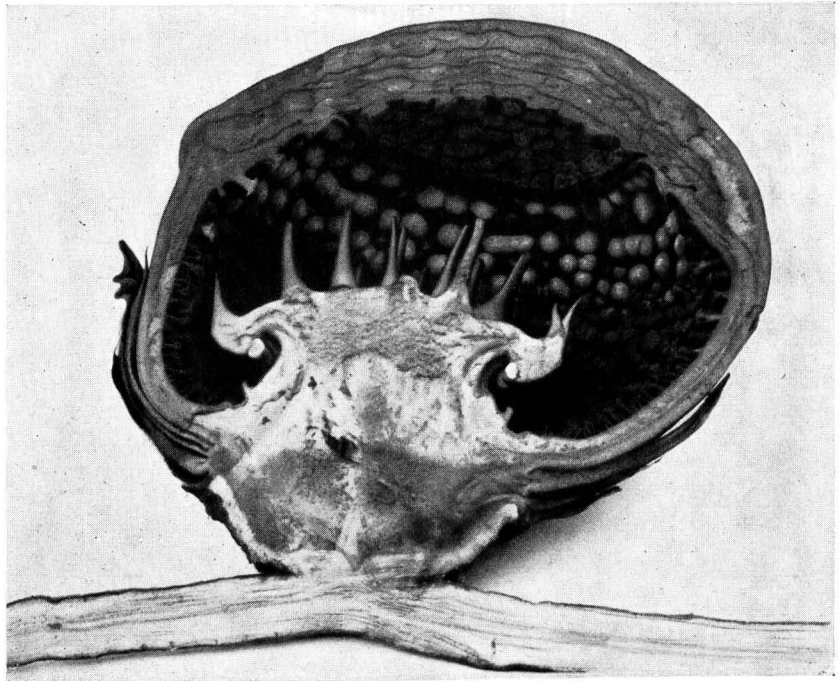

Fig. 1. Doorgesneden knop van een ♂ *Rafflesia*-bloem, ca 2-3 weken Lebong Tandai, Mei 1939. voor het opengaan.

¹⁾ Later hoorde ik, dat de Amerikaansche ingenieur BROOKS, die hier ca 20 à 25 jaren geleden *Amorphophallus Brooksii* ontdekte, ook *Rafflesia* gevonden had.

Fig. 2. *Rafflesia* op ca 3 m boven den grond.
Lebong Tandai [foto Hashimoto.

20 m van den weg af, is, praktisch gesproken, niets meer in het bosch te onderscheiden. Hier in deze streek is dus het gevaar voor uitroeiing door den mensch zeer gering.

De laagste vindplaats is gelegen op 150 m (linkeroever van den Loesang bij Sg. Landai), de hoogste op ca 600 m, aan den weg naar Pondok Serdang.

Zooals men weet, parasiteeren de *Rafflesia*'s op de stammen of wortels van de *Cissus*-liaan. Bloeiende *Rafflesia* vond ik zoowel op duimdikke als op meer dan bovenarmdikke lianen. Geheel ontwikkelde bloemen heb ik in alle maanden van het jaar aangetroffen.

De grootste bloem, die ik zag, mat 55 cm diameter, de kleinste 38 cm. Ik vond steeds veel meer ♂ dan ♀ bloemen. De knoppen staan dikwijls bij 3-5 stuks naast

in de nabijheid van kleine beekjes. Indien men er niet door den stank opmerkzaam op gemaakt is, kan men een *Rafflesia*-vindplaats gemakkelijk voorbijloopen. De stank lokt, zooals bekend, aasvliegen naar de bloemen; deze vindt men echter nooit in zwermen, doch altijd in gering aantal, soms vindt men ook een kleine rooftor (*Staphylinide*) of aastorren (*Necrophorus*). Op een *Rafflesia*, die ik ter conserveering mee naar huis genomen had, kwamen binnen 2-3 minuten groene aasvliegen af, terwijl anders practisch nooit vliegen in mijn huis te bespeuren vallen.

In het geheel zijn thans ongeveer 20 vindplaatsen in de omgeving van Lebong Tandai bekend; 4 daarvan liggen vlak achter het hospitaal, naast de reeds 30 jaar in gebruik zijnde waterleiding! De vindplaatsen zijn alle binnen 2 uur gaans te bereiken, op één na, die iets verder, bij Lebong Kandis, aan de Aer Seblat is gelegen, en daar werd ontdekt door de ingenieurs LEHMANN en LAMERIS. Alle vindplaatsen liggen in een strook van ca 10-20 m breedte langs de 2 boschpaden, die van Lebong Tandai uit naar het W. en O. het onbewoonde oerbosch in gaan. Verder dan

Fig. 3. Dezelfde plant als in fig. 1 van dichterbij.

[foto Hashimoto.

elkaar op de voedsterliaan; vaak waren vuistgrootte knoppen van binnen reeds rot ¹⁾.

Als een groote uitzondering is het op bijgaande foto's (fig. 2-3) afgebeelde geval te beschouwen. De bloemen hebben zich hier niet op een op den bodem liggende liaanstam ontwikkeld, maar op ca 3 m hoogte in de lucht! Toen de bloem nog niet geheel volwassen was, stond ze naar boven gericht, zooals de hospitaalkrani SANIMAN, die het ex. vond, mij vertelde. In vollen bloei was ze echter door haar gewicht omgekanteld en hing daarna als een klok naar beneden ²⁾.

Als conserveeringsmethode kan ik 10 % keukenzoutoplossing aanbevelen. Ik heb op die manier 3 *Rafflesia*'s (Amsterdam, Berlijn, Hamburg) kunnen overbrengen. De bloemen worden in keukenzout, evenals in formaline of alkohol, zwart. Het is echter een goedkoope en gemakkelijk uitvoerbare methode.

Lebong Tandai.

Dr med. K. SCHÄFER.

¹⁾ Het Herbarium mocht nog geen geconserveerd materiaal ontvangen, zoodat helaas de soortnaam der besproken soort ons niet bekend is. Voor *R. Arnoldi* liggen de hoogste vindplaatsen tamelijk hoog.

²⁾ Lianen zakken door hun gewicht in het bosch doorgaans naar beneden en liggen vaak in talrijke lussen aan den voet van het opgaande stuk. Niet onmogelijk is een op een lus ontwikkelde *Rafflesia* door een snelgroeijenden boom mee omhoog getrokken!—VAN STEENIS.

PLANTEN- EN DIERENEIGENSCHAPPEN IN JAVAANSCH UITDRUKKINGEN

Elk landbouwend volk komt door den aard van zijn werkzaamheden dicht bij het natuurleven te staan. Bijgevolg neemt het veel bijzonderheden van het wezen en leven van het planten- en dierenrijk op, hoewel dit dikwijls slechts fragmentarisch is en beperkt tot de meer sprekende eigenschappen en vormen. Het opgemerkte wordt dikwijls gebruikt als vergelijkingen tot ze zelfs algemeen als uitdrukkingen worden gebezigd. Zoo komen in de Javaansche taal vele van dergelijke gezegden voor, waarin kleuren, vormen en gedragingen van planten en dieren als vergelijking van lichaamsdeelen en gedragingen van den mensch worden gebruikt. Dergelijke uitdrukkingen komen in de Nederlandsche taal ook veel voor, zooals een lelieblanke huid, gazellenoogen, een wespentaille, een haviksnus, een komkommerneus, kersroode lippen, een olifantshuid, enzoovoorts.

Hieronder volgen een aantal voorbeelden van veel gebruikte dergelijke Javaansche uitdrukkingen, zooveel mogelijk in het Nederlandsch vertaald.

Planten

1. Koelité mbênglé kiris.

1 2 3
De huid heeft de kleur van een aangesneden bênglé (*Zingiber cassumunar*),

1 3 2
dat is matgeel met een blauw waas.

2. Koelité ngoelit langsêp.

1 2 3
De huid heeft de kleur van de schil van een langsêpvrucht (*Lansium domes-*

1 2 3
ticum), dat is bleek geel en fijn.